

Kültürel Miras ve İnanç Turizmi Açısından Bir Değerlendirme: Tarihi İpek Yolu Şehri Taraz - Kazakistan (An Evaluation About Cultural Heritage and Faith Tourism: Ancient Silk Road City of Taraz - Kazakhstan)

* Gamze TEMİZEL ^a , Zhuldyz SARTAYEVA ^a

^a Selçuk University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Konya/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:05.07.2021

Kabul Tarihi:19.09.2021

Anahtar Kelimeler

Kazakistan

Taraz

İpek yolu

Kültürel miras turizmi

İnanç turizmi

Öz

Bu çalışmada Kazakistan'dan geçen İpek Yolu güzergahında tarihi bir şehir olan Taraz'ın kültürel miras ve inanç turizmi açısından önemi incelenmiştir. Taraz'ın Ayşe Bibi Türbesi, Balacı Hatun Türbesi ve Karahan Türbesi gibi inanç turizmi ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilebilecek çeşitli öğeleri söz konusudur. Ancak bu potansiyele yönelik mevcut algı ve farkındalıkların durumu bilinmemektedir. Bu araştırma, böyle bir ihtiyaçtan hareket edilerek yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline yönelik algının irdelenmesidir. Çalışmanın amacına uygun olarak nitel bir alan araştırması yürütülmüş ve bu kapsamda Taraz ve İpek Yolu konusunda çalışmalar yürüten 40 uzmanla görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen görüşme verileri, içerik analizi ve betimsel analize tabi tutularak görüşme bulguları haline getirilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların algısının, Taraz'ın tarihsel açıdan sadece Kazakistan'ın değil Orta Asya'nın en eski şehirlerinden biri olduğu ve tarihi İpek Yolu güzergahında bulunan önemli şehirlerden biri olması sebebiyle kültürel miras turizmi ve inanç turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu noktasında birleştiği görülmüştür. Bu çerçevede Taraz'ın, Kazakistan turizmi için önemli bir üstünlük ve turizm talebi için önemli bir cazibe noktası olduğu tespit edilmiştir.

Keywords

Kazakhstan

Taraz

Silk road

Cultural heritage tourism

Faith tourism.

Abstract

In this study, the importance of the city of Taraz in Kazakhstan in terms of cultural heritage and faith tourism has been analyzed. There have been some values that could be evaluated in terms of cultural heritage and faith tourism in Taraz. But the situation of the existing perceptions and awareness towards these values are not known. This study has been conducted starting from this necessity. Within this scope, the main purpose of the study is to specify the position of cultural heritage and faith tourism potential of Taraz in minds. In accordance with the aim of the study, a quantitative research has been conducted with 40 experts that have been studying about Taraz and Silk Road. Interview data has been analyzed with content analysis and descriptive analysis methods to achieve the findings of the study. According the research results, it has been determined that the perceptions of the participants of the study are united on the idea that; Taraz is among the oldest cities of not only Kazakhstan but also Central Asia, it is one of the important cities of Silk Road and the city has an important cultural heritage and faith tourism potential because of these characteristics. Taraz is an important strength and center of attraction for Kazakhstan tourism with its potential of cultural heritage and faith tourism.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: gamzetemizel@gmail.com (G. Temizel)

DOI:10.21325/jotags.2021.886

GİRİŞ

Kazakistan'ın önemli şehirlerinden biri olan Taraz, iki bin yıldan uzun geçmişi ile Kazakistan'ın Güney bölgesindeki Cambul eyaletinin merkezidir. Geçmişte Talas, Cambul ve Evliya Ata (Auliye-Ata) adlarıyla tanınmış olan şehir, Kırgızistan sınırına yakın olup Talas nehri üzerindedir (Bogenbayev, 2014).

Taraz şehri ayrıca tarihi İpek Yolu güzergâhında olması sebebi ile inanç ve mimari mirası açısından önemli eserlere sahiptir. Kazakistan bölgesinin bugüne kadar ayakta kalan en eski türbesine ev sahipliği yapan Taraz, tarihte Karahanlılar döneminde kültürel ve ekonomik açıdan en gelişmiş şehirlerin başında gelmektedir (Bubur, 2005).

Tarihi geçmişi sebebiyle Taraz, inanç turizmi ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilebilecek bir potansiyele sahiptir. Bu çalışmada, şehrin kültürel miras ve inanç turizmi potansiyeli değerlendirilirken alan yazın incelenmiş ve ilgili çalışmalardan destek alınmıştır. Alan yazın incelendiğinde, İpek Yolu'ndaki mevcut kültürel mirasın turizm açısından değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin Kazakistan örneği üzerinde bir araştırma (Avcı ve Sartayeva, 2020) ve Kazakistan'da turist tercihlerini belirleyerek ülkenin mevcut turizm potansiyelini ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırma (Zhilkaidarova, 2008)'da olduğu gibi Kazakistan genelinde çalışmalar yürütüldüğü görülmüştür. Alan yazında, Taraz'ın özelinde, şehrin sahip olduğu turizm potansiyeline yönelik mevcut algıya yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple çalışmanın temel amacı, Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline ilişkin algının incelenmesidir. Bu amaca hizmet eden alt amaçlar; Taraz'ın algılanan inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyelinin tespiti, Taraz'ın önemli inanç turizmi öğelerinin neler olduğuna yönelik algının tespiti, Taraz'ı ziyaret eden turistlerin temel motivasyonlarının neler olduğuna yönelik algının tespiti, Taraz'ın konaklama işletmeleri ve seyahat acentaları özelinde turizm arzı potansiyeline yönelik algının tespiti, Taraz'da bulunan inanç turizmi ve kültürel miras öğelerinin ne ölçüde korunduğuna yönelik algının tespiti ve Taraz'la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine yönelik algının tespitidir.

Çalışmanın temel ve alt amaçları doğrultusunda ortaya konulan sonuçların, şehrin bilinirliğinin artırılması, toplumda şehrin sahip olduğu kültürel mirasın korunup yaşatılması bilincinin oluşturulmasına katkı sağlaması ve bu konu ile ilgili yapılacak araştırmalara veri kaynağı olabilmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın temel amacı doğrultusunda, Taraz şehrinin turizm potansiyeli ile ilgili uzman görüşüne sahip olmaları varsayımı ile Kazakistan ve Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde çalışmakta olan toplam 40 uzman ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler neticesinde Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyelinin zihinlerdeki konumuna ilişkin detaylı veriler elde edilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Kazakistan'ın Taraz Şehri

Taraz, Kazakistan'ın Cambul Eyaletinin merkezi bir şehridir. Şehir Kazakistan'ın güneyinde, Kırgızistan sınırına yakın konumda ve Talas Nehri üzerindedir (Davıtbayev, 2007). Taraz, sadece Kazakistan'ın değil, Orta Asya'nın en eski şehirlerinden biridir (Şalekenov, 2009). 1894 yılında V.V. Barthold yaptığı araştırma sırasında Eski Taraz şehrinin muhtemel bulunabileceği yeri ilk olarak belirleyen kişi olmuştur (Margulan, 1950). Bu tarihten sonra şehirde yapılan kazı çalışmaları sonucunda, şehrin M.S. 1. yüzyıla kadar uzanan katmanlar halinde kalıntılarına ulaşılmıştır. Taraz şehrinin kuruluşunun 2000. yılı 2001 yılında resmi olarak UNESCO'nun kabulü ve katılımıyla büyük bir törenle kutlanmıştır (UNESCO, 1999).

Karahanlı Devleti Orta Asya'daki ilk Türk Devletidir. Devletin kurucusu Bilge Kul Kadir Kağan'dır. Karahanlı Devleti Doğu ve Batı olmak üzere iki Kağanlıktan oluşmaktadır. Doğu Kağanlığın başkenti önce Balasağun (Balasagun) ve daha sonra Kaşgar (Kaşgar) şehirleri olmuştur. Batı Kağanlık'ın başkenti önce Taraz olmuş, daha sonra Semerkand şehrine taşınmıştır. İslam dini, 960 yılında Karahanlı Devleti'nce resmi din olarak kabul edilmiştir. Taraz şehri 12. yüzyıla kadar Karahanlı Devleti'nin (840-1212) iktisadi, siyasi ve kültürel merkezi olmuştur (Amanjolov, 2005).

İnanç Turizmi

Dini amaçlarla yapılan ziyaretler tarihin her döneminde insanları seyahat etmeye iten önemli bir faktör olmuştur. İnsan var olduğu günden itibaren yaratıcısını aradığı ve çevresinde neler olup bittiğini anlamaya çalıştığı için uzun veya kısa süreli yolculuklar yapmıştır. Arkeolojik kazılarla ortaya çıkan kutsal alanlar, binlerce yıl önce insanların dini duyguları nedeniyle bir araya geldiklerini, kutsal yapılar inşa ettiklerini ve dini yükümlülüklerini yerine getirdiklerini göstermektedir (Olçay & Albuz, 2016).

Bütün dinlerde din adamları, kutsal mekân, şehir ve tapınakların dinin mensupları tarafından ziyaret edilmesini şart koymakla ekonomik bir hareketlilik de başlatmışlardır. Tarihten bugüne çeşitli dinlerce kutsal kabul edilen şehir ve tapınaklara ev sahipliği yapan ülkeler, bu ziyaretlerden sürekli fayda sağlamışlardır (Kaya, 1999). Kısaca "hac" yada "kutsal yerleri ziyaret" (Küçük, 2009) şeklinde ifade edilen inanç turizmi; kutsal yerlerin, bu yerleri kutsal olarak niteleyen dinlerin mensubu turistlerce ziyaret edilmesinin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi, olarak tanımlanmaktadır (Avcıkurt, 1997).

İnanç turizmi kapsamında yapılan seyahatlerde milyonlarca insan farklı şehirlere, bölgelere veya ülkelere gitmekte, gittikleri yerlere ekonomik olarak fayda sağlamak ve yerel halkla sosyo-kültürel anlamda etkileşime girmektedirler. Böylelikle inanç turizmi dünya turizminin gelişmesine, evrensel barış ve anlayışın yayılmasına, ekonomik canlanmaya, inanç merkezlerinin sosyalleşmesine ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Olçay & Albuz, 2016).

Kültürel Miras Turizmi

Kültür; bir ulusa, bir ülkeye veya ülke içinde farklı bölgelere ait; bilgi, üretim, sanat, gelenek, görenek, dil, inanç, alışkanlık, değer yargıları, giyim-kuşam gibi insan tarafından yaratılmış, öğrenilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan toplumsal bir olgudur. Miras ise geçmişten kalan ve güncel olarak kullanılan soyut ve somut özelliklerden oluşmuş bir kavramdır. Bir kültürün miras niteliğine sahip olabilmesi için turizm, eğitim, toplumsal kalkınma vb. amaçlarla halen kullanılıyor olması gerekmektedir (Doğaner, 2015). Kültürel miras; binlerce yıllık dünya tarihinde insanlığın deneyimlediği tüm yaşamsal faaliyetlerin kuşaktan kuşağa aktarılması ile günümüze kadar ulaşan, somut ve soyut tüm değerlerdir (Ünsal & Purhan, 2012). Kültürel miras terimi Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO tarafından 1972 yılında imzalanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi ile uluslararası bir statüye kavuşmuştur (UNESCO, 1972).

Kültürel miras turizmi, kişilerin yeni bilgi ve deneyimler elde etmek ve kültürel farklılıkları öğrenmek amacıyla, kültürel mekanları görmek ve kültürel faaliyetlere katılmak için yer değiştirmesidir (Doğaner, 2015). Turistlerin, sürekli yaşadıkları yerlerden, farklı kültürleri tanımak, bilgi ve görgülerini arttırmak, bu sayede öğrenme ihtiyaçlarını

karşılama amacıyla yaptıkları seyahatler kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Özlü & Kaleli, 2019).

Kültür turizminin bir alt dalı olarak nitelendirilen kültürel miras turizminde temel motivasyon, katılımcıların miras değerlerine ilgisi ve bu seyahatlerin öğrenme amaçlı olmasıdır.

Tarihi İpek Yolu ve Turizm

Tarihi İpek Yolu M.Ö. 2. yüzyıl ile M.S. 1. yüzyıllar arasında şekil alıp 16. yüzyıla kadar aktif kullanılarak Akdeniz ve Çin arasında, Avrasya kıtasının tamamını geçerek doğuyu batı ile bağlayan eski kervan yollarından oluşan yaklaşık 7000 km'lik bir güzergahtır. İpek Yolu doğuda Çin topraklarından başlayarak Orta Asya ülkelerinin sınırlarından geçip batıya açılmış dünya tarihinin en eski ticaret yoludur (Joldasbayev & Babayev, 2003). İpek Yolu Doğu ve Batı medeniyetlerini birbirine bağlayıp, bu medeniyetler arasında yüzyıllar boyunca ticaretin yanı sıra bir kültür ağı olmuştur. Güzergah üzerinde giden ticari kervanlar sadece ipeğin değil, aynı zamanda kültürlerin, dinlerin, inanışların, örf, adet ve geleneklerin taşınmasında ve kültürler arası etkileşimin sağlanmasında da araç olmuşlardır (Kar, 2017).

Çin, Orta ve Batı Asya imparatorlukları arasında önemli bir ticaret yolu olan İpek Yolu, insanlık tarihinin en önemli rotası olarak kabul edilmiş ve tarihte Doğu ve Batı medeniyetleri arasındaki ilk köprü olmuştur. Bütünleşme, değiş tokuş ve diyalog rotası olan İpek Yolu, insanlığın ortak refah ve gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (UNWTO 2016). Ticari ve iktisadi paylaşımlarla söz konusu diyalog daha da gelişmiştir (Mammadov, 2014).

İpek Yolu turizmi, kültüre dayalı özel ilgi turizminin bir dalı olarak ifade edilmektedir. Kavram tarihi İpek Yolu güzergâhında yer alan şehir ve bölgelerdeki kültürel miras öğeleri ile söz konusu alanlardaki yaşanmışlık izlerinin turistik deneyime sunulması olarak tanımlanmaktadır (Avan, 2019; Kozak & Bahçe, 2012). Bu bağlamda değerlendirildiğinde, İpek Yolu turizmi katılımcılarının temel motivasyonu, tarihi İpek Yolu güzergâhında bulunan tarihi ve kültürel mirasa yönelik öğrenme temelli ilgileridir.

Tarihi İpek Yolu'nun kültürel miras boyutu ile yeniden canlandırılarak turizme kazandırılması hususunda pek çok çalışma yürütülmektedir. Bu girişimlerin öncüsü niteliğinde 1987 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) diyalog yolları programı kapsamında "Büyük İpek Yolu" projesi başlatılmıştır. Ardından Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nun 1993 yılında Endonezya'da düzenlediği Genel Kurul Toplantısında, İpek Yolu turizmi kavramı gündeme getirilmiştir. Dünya Turizm Örgütü'nün öncülüğünde İpek Yolu turizminin geliştirilmesine yönelik 1993 yılından beri toplantılar, çalışmalar, projeler ve eylem planları hazırlanmaktadır. Bu çalışmaların amacı, İpek Yolu Programına üye ülkelerle birlikte yerel topluluklar için turizm gelişiminin faydalarını en üst düzeye çıkarmak, yatırımları teşvik etmek, güzergâh üzerinde seyahati kolaylaştırmak ve İpek Yolu rotasının doğal ve kültürel mirasının korunmasını teşvik etmektir (URL 2).

Tarihi İpek Yolu'nun yeniden gündeme gelmesi ve yapılan ticari, siyasi ve ekonomik anlaşmalar İpek Yoluna olan ilginin artmasına neden olmuştur. Bu ilgi tarihi güzergahın ticaret, turizm ve kültürel miras boyutlarına yoğunlaşmaktadır. Birleşmiş Milletler'in özel bir kurumu olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ya da İngilizce kısaltmasıyla UNESCO 2014 yılında İpek Yolu'nun Çangan-Tanrı Dağları Koridoru'nu Çin, Kırgızistan ve Kazakistan arasında paylaşılan bir dünya mirası olarak belirlemiş ve dünya mirası listesine bu üç ülke adına dahil etmiştir. Resmi adıyla "İpek Yolu: Çangan-Tanrı Dağları Koridoru Güzergâh Ağı" tarihi İpek Yolu'nun

Çangan-Tanrı Dağları bölümünü ve güzergâhtaki tarihi mekanları kapsamaktadır. Orta Çin'den Orta Asya'nın Zhetsyu Bölgesine uzanan İpek Yolu ağının 5.000 km'lik bölümünü kapsayan bu koridor Çin, Kırgızistan ve Kazakistan topraklarından geçmektedir (URL 1).

Taraz'da Kültürel Miras ve İnanç Turizmi Ögeleri

Kazakistan, binlerce yıllık tarihi, kültürel ve dini değerleri ve etnik mozaïği ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Kazakistan'ın birçok şehri bu anlamda kültürel ve tarihi zenginliklere sahiptir. Taraz şehri, Kazakistan şehirleri arasında inanç turizmi ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilebilecek geniş potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Şehir, insanlık ve iktisat tarihinin en eski ve önemli kurumsal yapılarından biri olan İpek Yolu'nun Kazakistan'dan geçen güzergâhı üzerinde olması sebebiyle önemli eserlere ev sahipliği yapmaktadır.

Taraz'da kültürel miras ve inanç turizmi kapsamında değerlendirilebilecek yapılardan biri, şehrin yakınlarında bulunan Ayşe Bibi Türbesi'dir. Türbe Kazakistan'ın bugün ayakta olan en eski türbesi ve aynı zamanda en eski yapılarından biridir. Yapı köşelerinde büyük sütunçeler bulunan, tuğladan yapılmış ve kubbeyle örtülmüş kare planlı bir binadır (Bubur, 2005) Yapıya ait bir inşa kitabesi bulunmamaktadır. Pugaçenkova ve Rempel (1965) ile Senigova (1972) gibi bazı araştırmacılarca mimari özellikleri ve süslemesinde kullanılan terrakota malzemenin tekniği ve süsleme motiflerine dayanılarak yapı 11. ve 12. yüzyıllara tarihlendirmektedirler. Yaralov (1962), Cezar (1977) ve Aslanapa (1996) gibi bazı araştırmacılar ise yapının Karahanlılar devrine (840–1212) ait olduğunu söylemektedirler (Aktaran: Bubur, 2005). Türbenin Karahanlı Sultanı Nasr B. İbrahim tarafından eşi Ayşe Bibi için yaptırıldığı kabul edilmektedir. Güncel olarak binanın kubbesi ve üst kısmı yıkılmış durumdadır. Türbenin bütün cepheleri hiç boşluk kalmayacak şekilde, altmış dört değişik kabartma desenle işlemeli pişmiş topraktan levhalarla bezenmiştir. Ayşe Bibi Türbesine ait piramidal külahlı bir rekonstrüksiyon maketi Almatı Müzesi'nde sergilenmektedir (Ramazanoğlu, 2002). Türbe ziyarete açık durumdadır.

Taraz'da bulunan önemli türbelerden bir diğeri de Balacı Hatun Türbesi'dir. Türbe Baladji Hatun yada Babacı Hatun isimleriyle de anılmaktadır. Taraz şehriden 18 km uzaklıkta, Almatı Çimkent yolu üzerine yakın Ayşe Bibi köyünde, Ayşe Bibi kompleksi içerisinde, Ayşe Bibi Türbesi'nin yanında yer almaktadır (Koshenova, 2016). Balacı Hatun Türbesi tuğladan yapılmış 7 x 7 m ölçülerinde bir bina olup 12. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Üzeri içten kubbe şeklinde dıştan yıldız tabanlı çok yüksek prizmatik bir külahla örtülüdür. Geleneğe uygun olarak ön cephesi beden duvarlarından daha yüksek tutulmuştur (Ramazanoğlu, 2002). Türbe ziyarete açık durumdadır.

Taraz şehrinde kültürel miras ve inanç turizmi kapsamında cazibe noktası niteliğindeki bir diğeri yapı, bir dönem şehre Evliyaata isminin verilmesine sebep olan Karahanlı hükümdarı Barak Han oğlu Evliya Ata Kara Han'ın mezarı üzerine 11. yüzyılda yapılmış Auliye-Ata (Evliya-Ata), diğeri adıyla Karahan Türbesi'dir. Yapı tuğladan yapılmış dikdörtgen planlıdır (Ramazanoğlu, 2002). Türbenin üst örtüsü içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür. Türbe Taraz şehrinin merkezinde, Eski Özbek mezarlığında, Karahan sokağında, Karahanlı dönemindeki şehir yapısının rabad kısmında yer almaktadır olup ziyarete açık durumdadır (Koshenova, 2013).

Taraz'ın merkezinde bulunan bir başka türbe ise 13. yüzyıla tarihlenen Davutbek Türbesi'dir. Yapı Karahan Türbesi kompleksinde yer almaktadır. Davutbek'in asıl adı Uluğ İkbalkhan Davutbek Şamansur'dur. Türbe, kare planlı olup üzeri kubbe ile örtülmüştür. Giriş açıklığı bulunan taç kapı cephesinin köşelerinde küçük minareler bulunmaktadır (Baypakov, 2011).

Talas nehrinden geçen taş köprüünün yanında Tekturmas Türbesi, Taraz'da Talas nehrinin güney kıyısındaki Zerdüş, Hıristiyan ve Müslümanlara ait mezarların bulunduğu tepede yer almaktadır. 14. yüzyıla tarihlendirilen türbenin girişi batı cepheden sağlanmıştır (Koshenova, 2013). 2001 yılında türbenin bulunduğu yerde kazı çalışmalarını yürütülmüş ve türbe 2001-2002 yıllarında yeniden inşa edilmiştir. Halk arasında türbenin ismi Tekturmas Sultan Mahmudhan olarak tanınmıştır (Senigova, 1972).

Taraz'da 2005 yılında arkeolog K. M. Baypakov idaresinde yürütülen kazı çalışmaları sonucunda, Karahanlı döneminde şehrin rabad kısmının batısında yer alan ortaçağ dönemi mescit kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. 7. yüzyıla tarihlendirilen mescidin erken İslam döneminde inşa edildiği bilinmektedir. Mescit kare planlı ve ahşap direkli olarak inşa edilmiştir. Mescidin batısında mihrap yer almaktadır. Restorasyon çalışmalara neticesinde mescit müze olarak kullanılmaktadır (Moldakinov, 2010).

Konuya İlişkin Yapılmış Çalışmalar

Yapılan alan yazın incelemesi sonucunda, Taraz'la ilgili çeşitli çalışmalara ulaşılmıştır. Konuya ilişkin yapılmış çalışmalar incelendiğinde, Taraz şehrinin doğrudan kültürel miras ve inanç turizmi kapsamında ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Şehir ile ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla tarih, arkeoloji ve sanat tarihi alanlarında yürütülmüştür. Aşağıda Taraz şehri ile ilgili yapılmış çalışmalara örnekler verilmiştir.

Bubur (2005) tarafından yapılmış çalışma ile Taraz'da bulunan ve Kazakistan'ın bugün ayakta olan en eski türbesi, aynı zamanda en eski yapılarından biri olan Ayşe Bibi Türbesi, mimari ve süsleme özellikleriyle tanıtılmıştır.

Zhilkaidarova (2008) tarafından yapılan çalışma ile Kazakistan'da turist tercihlerini belirleyerek, ülkenin mevcut turizm potansiyelini ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırma yürütülmüştür. Çalışma sonucunda, Kazakistana yönelik turizm talebinin iş turizmi ve kongre turizmi ağırlıklı olduğu ve Kazakistan'ın zengin tarihi, kültürel ve doğal kaynakları ile alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi için yeni fırsatlar sunduğu ifade edilmiştir.

Koshenova tarafından 2013 ve 2016 yıllarında yapılmış iki farklı araştırma ile Taraz'da inşa edilmiş türbelerin Orta Asya ve Anadolu Türk Mimarisindeki yeri ve önemi vurgulanmıştır.

Turgynbayev ve Kairatuly (2017) tarafından çalışma ile "Eski Taraz Anıtları" müzesinin tarihi analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında Taraz şehrinde bulunan Ayşe Bibi Türbesi, Babaja Hatun Türbesi ve Karahan Baba Türbelerine tarihsel bir inceleme ile değinilmiştir.

Ableeva, Aktymbaeva ve Kulakhmetova (2020) tarafından yapılan çalışmada Kazakistan Cumhuriyeti'nin Cambul (Zhambyl) bölgesinde turizmin gelişme potansiyeli incelenmiştir. Yazarlar bölgenin turizm gelişiminin güncel durumunu analiz etmişlerdir. Ayrıca bölgenin doğal, tarihi, kültürel, dini, sağlık, gastronomi, el sanatı, müzik gibi değerlerini, turizm faaliyetleri için potansiyel oluşturabilmeleri noktasında ele almışlardır. Adı geçen çalışma, yürütülen bu çalışmada incelenen Taraz şehrinin Cambul eyaletinde bulunması açısından, araştırma konusu ile kısmi bir ortak paydaya sahiptir.

Avcı ve Sartayeva (2020) tarafından yapılan çalışmada, İpek Yolu'ndaki mevcut kültürel mirasın turizm açısından değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin Kazakistan örneği üzerinde bir araştırma yürütülmüştür. Çalışmada kapsamında, Kazakistan'daki İpek Yolu kültürel değerlerinin ülke turizminin gelişmesine katkısı konusunda, uzmanların ve yerel halkın görüşlerine yönelik nitel ve nicel alan araştırmaları yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına

göre, gerek uzmanların gerekse yerel halkın İpekyolu üzerindeki kültürel mirasın uluslararası turizme kazandırılması konusunda bilinçli ve istekli olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın Amacı

Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilebilecek çeşitli öğeleri bulunmaktadır. Taraz'ın sahip olduğu inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeli olarak nitelendirilebilecek bu öğelere ilişkin mevcut algı ve farkındalık ne düzeydedir? Sorusu çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline ilişkin algının incelenmesidir. Bu amaca hizmet eden alt amaçlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Taraz'ın algılanan inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyelinin tespiti,
- Taraz'ın önemli inanç turizmi öğelerinin neler olduğuna yönelik algının tespiti,
- Taraz'ı ziyaret eden turistlerin temel motivasyonlarının neler olduğuna yönelik algının tespiti,
- Taraz'ın konaklama işletmeleri ve seyahat acentaları özelinde turizm arzı potansiyeline yönelik algının tespiti,
- Taraz'da bulunan inanç turizmi ve kültürel miras öğelerinin ne ölçüde korunduğuna yönelik algının tespiti,
- Taraz'la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine yönelik algının tespiti.

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma, insanların olaylara yüklediği anlam yada insanların olayları nasıl nitelendirdikleri sorusunun cevabının arandığı araştırma deseni olarak ifade edilmektedir (Özdemir, 2011). Bu çalışmanın temel amacı, Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline ilişkin algının incelenmesi olduğundan, şehrin inanç turizmi ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilebilecek miras öğeleri, ikincil veri kaynaklarından yararlanılarak araştırılmış ve bu bilgi çalışmanın kavramsal çerçeve kısmında paylaşılmıştır. Sonrasında Taraz'ın sahip olduğu inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline yönelik mevcut algı ve farkındalıkların durumu derinlemesine incelenmek istendiğinden, araştırmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, Taraz ve turizm alanında çalışmalar yürüten 40 uzmanla görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen görüşme verileri, içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri ile görüşme bulguları haline getirilmiştir.

Çalışma Grubu

“Kültürel Miras ve İnanç Turizmi Açısından Bir Değerlendirme: Tarihi İpek Yolu Şehri Taraz – Kazakistan” adlı bu çalışmada nitel araştırmanın doğasına ve çalışmanın amacına uygun olarak, örnekleme tekniklerinden amaçlı örneklemin bir yöntemi olan ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Ölçüt (kriter) örnekleme, örneklemin çalışmanın amacıyla ilgili olarak belirlenen niteliklere/ölçütlere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2013). Marshall ve Rossman (2014)'a göre ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Aktaran: Baltacı, 2018). Bu araştırmada katılımcılardan oluşan çalışma grubu, araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir. Araştırmanın katılımcılarının, Taraz şehrinin turizm potansiyeli ile ilgili uzman görüşüne sahip olmaları beklenmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki kriterler belirlenerek, ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi ile görüşme yapılan öğretim üyeleri seçilmiştir:

- Katılımcıların farklı coğrafyalardan olmaları,
- Türkçe yada Kazakça dillerinden birini konuşabiliyor olmaları,
- Kazakistan hakkında bilgi ve deneyime sahip olmaları,
- Kazakistan'da yaşıyor olmaları,
- Geçici süre ile Kazakistan'da yaşamış ve çalışmış olmaları,
- Taraz hakkında bilgi ve deneyime sahip olmaları,
- Katılımcıların Türk Dünyası ile ilgili çalışmalarının olması,
- Katılımcıların turizm alanıyla ilgili olmaları,
- Katılımcıların tarih, kültürel miras ve inanç turizmiyle alakalı çalışmalarının olması.

Araştırma kapsamında; Kazakistan Uluslararası İşletme Üniversitesi, S. Asfendiyarov Kazak Ulusal Tıp Üniversitesi, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi, M. H. Dulati Taraz Devlet Üniversitesi, M. Auezov Güney Kazakistan Devlet Üniversitesi, Abay Kazak Ulusal Pedagoji Üniversitesi, L. Gumilov Avrasya Ulusal Üniversitesi, Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi, Petropavlovsk Devlet Üniversitesi, Karabük Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesinde görev yapmakta olan 1 Profesör, 12 Doçent, 13 Dr. Öğretim Üyesi, 13 Araştırma Görevlisi ve 1 Okutman olmak üzere toplam 40 uzman ile görüşme yapılmıştır. Nitel çalışmalarda kabul edilebilir örneklem hacminin (Bertaux, 1981) en az 15 kişi (Aktaran: Guest, Bunce ve Johnson, 2006) olması tavsiye edildiğinden, çalışma grubunun yeterli sayıda kişilerden oluştuğu varsayılmaktadır. Katılımcılara yönelik tanıtıcı bilgi; yaş, cinsiyet, görev yeri ve unvanlarıyla detaylandırılarak aşağıda Tablo 1'de ifade edilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara Yönelik Tanıtıcı Bilgiler

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Ünvan	Görev Yeri
1	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
2	Kadın	30-39	Araştırma Görevlisi	Fakülte
3	Erkek	30-39	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
4	Erkek	50-59	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
5	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
6	Kadın	50-59	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
7	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
8	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
9	Erkek	30-39	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
10	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
11	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
12	Kadın	30-39	Okutman	Fakülte
13	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
14	Erkek	30-39	Araştırma Görevlisi	Fakülte
15	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
16	Kadın	40-49	Prof. Dr	Fakülte
17	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
18	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
19	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
20	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte

Tablo 1: Katılımcılara Yönelik Tanıtıcı Bilgiler (Devamı)

21	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
22	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
23	Kadın	30-39	Araştırma Görevlisi	Fakülte
24	Kadın	50-59	Doç. Dr.	Fakülte
25	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
26	Erkek	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
27	Kadın	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
28	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
29	Kadın	18-29	Araştırma Görevlisi	Fakülte
30	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
31	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
32	Kadın	30-39	Araştırma Görevlisi	Fakülte
33	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
34	Erkek	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
35	Kadın	30-39	Doç. Dr.	Fakülte
36	Kadın	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
37	Kadın	40-49	Araştırma Görevlisi	Fakülte
38	Erkek	40-49	Doç. Dr.	Fakülte
39	Erkek	30-39	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte
40	Erkek	40-49	Dr. Öğretim Üyesi	Fakülte

Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların % 67.5'sinin 40-49 yaş aralığında, % 22.5'inin 30-39 yaş aralığında, % 7.5'inin 50-59 yaş aralığında ve % 2.5'inin 18-29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcılarının % 77'si kadın, % 23'ü erkektir. Katılımcıları % 32'si Dr. Öğretim Üyesi, % 32'si Araştırma Görevlisi, % 30'u Doçent, % 3'ü Profesör ve % 3'ü Okutmandır. Tablo 1'den görüşme yapılan bütün katılımcıların fakültelerde çalışan öğretim elemanları olduğu anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında, görüşmelerde katılımcılara yöneltilmek istenen sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmacılar tarafından hazırlanmış 11 sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunda yer alan soruların tespitinde; çalışmanın kavramsal çerçevesi araştırmacılar ve nitel araştırma yöntemlerinde deneyimli uzmanlar arasında istişare edilmiş, ilgili alanyazın incelenerek elde edilen bilgilerden hareket edilmiş ve Adak (2018)'in çalışmasından faydalanılmıştır. Kullanılan görüşme formunun geçerliliğini temin etmek için sorular hazırlandıktan sonra uzman görüş formu düzenlenmiş ve nitel araştırma yöntemlerinde deneyimli uzmanların görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak nihai görüşme formu belirlenmiştir. Görüşme formu Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde düzenlenmiştir. Veri toplamak için kullanılan görüşme formunun ilk 4 sorusu katılımcıların demografik bilgilerine ilişkindir. Geri kalan sorular ise Taraz şehrinin inanç ve kültürel miras turizmi potansiyeline yönelik algıyı, bu alanda uzman araştırmacıların görüşlerinden yararlanarak tespit etmeye yöneliktir. Görüşmelerde katılımcılara aşağıdaki araştırma soruları yöneltilmiştir:

1. Cinsiyetiniz?
2. Yaşınız?
3. Ünvanınız?
4. Görev yeriniz?
5. Sizin açınızdan Taraz şehrinin kültürel miras turizmi açısından önemi nedir?
6. Sizin açınızdan Taraz şehrinin inanç turizmi açısından önemi nedir?
7. Sizin açınızdan Taraz şehrinde bulunan inanç turizmi çekim öğeleri nelerdir?
8. Sizin açınızdan Taraz şehrini turistler genel olarak hangi amaçlarla ziyaret etmektedir?
9. Sizin açınızdan Taraz şehrinde yeterli konaklama tesisi ve seyahat acentası mevcut mudur?
10. Sizin açınızdan Taraz’da bulunan kültürel miras ve inanç turizmi değerleri ne ölçüde korunmakta veya restore edilerek turizme kazandırılmaktadır?
11. Sizin açınızdan Taraz’ın sahip olduğu kültürel miras ve inanç turizmi değerlerine yönelik ne ölçüde tanıtım ve reklam faaliyetleri yapılmaktadır?

Araştırma kapsamında oluşturulan görüşme formu, amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen Kazakistan’ın Almaty, Taraz, Shymkent, Nur-Sultan, Petropavl illeri ile Türkiye’nin Ankara, Karabük ve Kastamonu illerinde yaşamakta olan 40 öğretim üyesine, yüz yüze görüşme yönteminin yanısıra Covid-19 pandemisi nedeniyle, elektronik ortamda yada elektronik posta yolu ile uygulanmıştır. Görüşmeler 2019 Mart – 2019 Temmuz tarihleri arasında ilk dönem, 2020 Ocak - 2020 Aralık tarihleri arasında ikinci dönem olmak üzere toplam iki dönemde tamamlanmıştır. İkinci dönemde çalışmaya eklenen yeni sorularla katılımcılarla yeniden iletişime geçilmiştir.

Yüz yüze yapılan görüşmelerde, çalışmanın konusu hakkında katılımcılara önceden bilgi verilmiş daha sonra randevu alınarak araştırmacılardan biri tarafından görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların görev yaptığı okullarda, sessiz ve sakin bir odada yüz yüze şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ses kaydı için katılımcılardan izin alınarak yaklaşık 25-30 dakika süren görüşmeler yapılmış ve görüşmeler kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler daha sonra elektronik ortamda bire bir yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan ve elektronik posta yolu ile yazılı olarak alınan cevaplar bir araya getirilerek analiz edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Guba ve Lincoln (1982) nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenirlik ifadelerinin yerine nitel araştırmalarda inandırıcılık (trustworthiness) olması gerektiğine dikkat çekmiş ve bazı kriterler belirlemişlerdir. İnandırıcılık için kriterleri; inanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır. Creswell (2003)’e göre bir araştırmada bulguların doğruluğunu kontrol etmek için bu stratejilerin bir ya da daha fazlasının belirtilmesi önerilmektedir (Aktaran: Başkale, 2016). Bu çalışmada geçerlik ve güvenirliği sağlamak amacıyla araştırmacılar tarafından bu kriterler doğrultusunda önlemler alınmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu önlemlere ilişkin detaylar aşağıda Tablo 2 ile paylaşılmaktadır.

Tablo 2: Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Geçerlik	İç Geçerlik	İnanılrlık	Uzman görüşünün alınması Katılımcı teyidi Uzun süreli etkileşim Doğrudan alıntılar
	Dış Geçerlik	Aktarılabirlik	Amaçlı örnekleme yönteminin kullanılması Veri toplama aracı ve sürecinin açıklanması Çalışma grubunun özelliklerinin açıklanması Çalışma grubunun seçim şeklinin belirtilmesi Çalışmanın uygulama sürecinin betimlenmesi Veri analiz sürecinin açıklanması Veri analiz yönteminin seçim gerekçesi Geçerlik ve güvenirlik önlemlerinin açıklanması
Güvenirlik	İç Güvenirlik	Güvenilebilirlik	Kayıt cihazı kullanılması Doğrudan alıntılar
	Dış Güvenirlik	Güvenilebilirlik	Verilerin ana temalarla ilişkili alt temalar haline getirilmesi Verilerin sonuç kısmında uygun şekilde tartışılması

Tablo 2’de ifade edildiği üzere, araştırmanın iç geçerlik yada inanılrlığı için alınan bir önlem uzman görüşünün alınmasıdır. Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip, nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış, çalışma katılımcıları ve araştırmacılarla herhangi bir teması olmayan bağımsız iki akademisyen araştırmayı incelemişlerdir. İncelemeler araştırmanın amacına uygun yöntem seçimi, verilerin analizi ve sonuçların araştırma bulgularına dönüştürülmesi hususunda gerçekleşmiştir. Bu incelemede araştırma desenine, araştırmada toplanan verilere, verilerin analizine ve elde edilen sonuçlara eleştirel bir gözle bakılarak araştırmacılara geri bildirimde bulunulmuştur. Araştırmanın iç geçerlik yada inanılrlığı için alınan bir diğer önlem katılımcı teyidinin alınmasıdır. Araştırmanın analiz bulguları, verilerden çıkarılan anlam ve araştırma sonuçları katılımcılarla elektronik posta yolu ile paylaşılmış ve bunların geçerliğine ilişkin değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu sayede araştırma bulgularının doğruluğu teyit edilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmelerin öncesinde katılımcılara açıklamalarda bulunulmuş ve katılımcılar ile araştırmacı arasında doğal bir sohbet ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak 25-30 dakika sürmüştür. Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar bulgular kısmında aynen alıntılar şeklinde sunulmuştur. Katılımcılarla kurulan etkileşim ve sorulara verdikleri cevaplardan yapılan doğrudan alıntılar araştırmanın iç geçerlik yada inanılrlığı için alınan bir başka önlemdir.

Nitel araştırmalarda dış geçerliği yada aktarılabirliği kanıtlamak için örnekleme seçiminin nasıl yapıldığı, katılımcıların özellikleri ve görüşmelerin yapıldığı ortam gibi konularda ayrıntılı betimlemeler yapılmaktadır (Başkale, 2016; Arastaman, Öztürk Fidan & Fidan, 2018). Tablo 2’de ifade edildiği üzere, araştırmada dış geçerliği yada aktarılabirliği sağlamak üzere; amaçlı örnekleme yöntemi ile görüşme yapılan katılımcılar seçilmiş, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma şekli, verilerin analiz yöntemi ve bulguların nasıl düzenlendiği ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Ayrıca geçerlik ve güvenirlik önlemleri de detaylı bir açıklanmıştır.

Nicel araştırmalardaki güvenirlik ölçütünün nitel çalışmalarda karşılığı güvenilebilirlik olarak ifade edilmektedir. Güvenilebilirlik ölçütü araştırmanın bulguları ve yorumlarının tutarlı bir sürecin ürünü olmasına karşılık gelmektedir (Başkale, 2016; Arastaman, Öztürk Fidan & Fidan, 2018). Tablo 2’de ifade edildiği üzere, çalışmanın iç güvenirliğinin sağlanması için katılımcılarla yapılan görüşmeler kayıt cihazı kullanılarak veri kaybı olmaksızın kayıt altına alınmış, sonrasında yazıya geçirilerek ham veri olarak saklanmıştır. Araştırma bulguları ise yorum yapılmadan,

katılımcıların cevaplarından doğrudan alıntılar yapılarak okuyucuya sunulmuştur. Katılımcılardan elde edilen veriler, her iki araştırmacının fikir birliği ile ana temalarla ilişkili alt temalar haline getirilmiştir. Araştırma bulguları haline getirilen veriler sonuç kısmında uygun şekilde tartışılmıştır.

Veri Analizi

Görüşmeler sonucu elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılırken, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama yöntemleri ile elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir analiz türüdür. Bu analiz yönteminde araştırmacı, görüştüğü ya da gözlemlemiş olduğu bireylerin görüşlerini yansıtabilmek amacıyla, bu görüşlerden doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Betimsel analizde veriler önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, sınıflandırılan verilere ilişkin bulgular özetlenir, özetler ise araştırmacının öznel birikimi ile yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmanın temel amacı Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyelinin zihinlerdeki konumunun irdelenmesidir. Bu amaca hizmet eden alt amaçlar belirlenerek, her bir alt amaç bir tema olarak kabul edilmiş, bu sayede betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulmuştur. İçerik analizi ile birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkisi olduğu tespit edilen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanmaktadır. İçerik analiziyle ayrıca katılımcıların görüşlerinin içerikleri sistematik olarak tanımlanmaktadır (Altunışık vd., 2010). Bu doğrultuda araştırmada kullanılan görüşme soruları, araştırmanın alt amaçları kapsamında kategorize edilmiştir. Aşağıda Tablo 3'te hangi görüşme sorusu/sorularının hangi alt amaca hizmet ettiği belirtilmektedir.

Tablo 3: Araştırmanın Alt Amaçları Doğrultusunda Katılımcılara Yöneltilen Soruların Kategorilere Ayrılması

Araştırmanın Alt Amaçları – Ana Temalar	Araştırmanın Alt Amaçlarına Ulaşılmak için Sorulan Sorular
Taraz'ın algılanan inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyelinin tespiti	Sizin açınızdan Taraz şehrinin kültürel miras turizmi açısından önemi nedir? (Soru No: 5) Sizin açınızdan Taraz şehrinin inanç turizmi açısından önemi nedir? (Soru No: 6)
Taraz'ın önemli inanç turizmi öğelerinin neler olduğuna yönelik algının tespiti	Sizin açınızdan Taraz şehrinde bulunan inanç turizmi çekim öğeleri nelerdir? (Soru No: 7)
Taraz'ı ziyaret eden turistlerin temel motivasyonlarının neler olduğuna yönelik algının tespiti	Sizin açınızdan Taraz şehrinin turistler genel olarak hangi amaçlarla ziyaret etmektedir? (Soru No: 8)
Taraz'ın konaklama işletmeleri ve seyahat acentaları özelinde turizm arzı potansiyeline yönelik algının tespiti	Sizin açınızdan Taraz şehrinde yeterli konaklama tesisi ve seyahat acentası mevcut mudur? (Soru No: 9)
Taraz'da bulunan inanç turizmi ve kültürel miras öğelerinin ne ölçüde korunduğuna yönelik algının tespiti	Sizin açınızdan Taraz'da bulunan kültürel miras ve inanç turizmi değerleri ne ölçüde korunmakta veya restore edilerek turizme kazandırılmaktadır? (Soru No: 10)
Taraz'la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine yönelik algının tespiti	Sizin açınızdan Taraz'ın sahip olduğu kültürel miras ve inanç turizmi değerlerine yönelik ne ölçüde tanıtım ve reklam faaliyetleri yapılmaktadır? (Soru No: 11)

Tablo 3 ile ifade edildiği üzere, araştırma sorularının araştırmanın alt amaçları ile uyumlu olarak dahil edildikleri kategoriler belirlenmiştir. Çalışmanın temel amacına hizmet eden alt amaçlar, çalışmanın ana temaları olarak kabul edilmiş, sonrasında katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar kodlanarak ortak cevaplar doğrultusunda alt temalar oluşturulmuştur. Katılımcılara yöneltilen soru yada sorular hangi ana temanın araştırılmasına hizmet ediyorsa, o temaya ilişkin başlık altında değerlendirilmiş ve veriler tablolar halinde sunulmuştur. Katılımcıların ana temalara ilişkin ortak görüşleri doğrultusunda elde edilen alt temalar ise görüş sayısı ve katılımcı cevaplarından yapılan

doğrudan alıntılarla tabloda ifade edilmiştir. Katılımcı görüşlerinden Kazak Türkçesi'nde toplanan verilerin Türkiye Türkçesi'ne çevirisi, araştırmacıların ortak ve eş zamanlı çalışması ile tamamlanmıştır.

Araştırmanın Bulguları

Bu başlık altında, yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanması sonucunda elde edilen bilgilerin analiz bulgularına yer verilmektedir. Çalışma sonucu elde edilen bilgilerin analiz bulguları, çalışmanın temel amacına hizmet eden alt amaçlar doğrultusunda başlıklar haline getirilmiş ve tablolarla açıklanmıştır. Çalışmanın alt amaçlarına göre oluşturulmuş başlıklar, aşağıda maddeler halinde ifade edilmektedir.

Taraz'ın Algılanan İnanç Turizmi ve Kültürel Miras Turizmi Potansiyeli

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 5. ve 6. sorular, katılımcılar için Taraz şehrinin kültürel miras turizmi ve inanç turizmi açısından önemini ne olduğuna yöneliktir. Bu iki soru tek bir ana tema altında kategorize edilmiştir. Katılımcıların bu sorulara verdikleri ortak cevaplar ise alt temalarda belirtilmiştir. Katılımcıların Taraz'ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline ilişkin algıları “ana tema” olarak kabul edilerek, bu algıya yönelik ortak görüşler; alt temalar, görüş sayısı ve katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda Tablo 4 ile ifade edilmektedir.

Tablo 4: Taraz'ın Algılanan İnanç Turizmi ve Kültürel Miras Turizmi Potansiyeli

ANA TEMA	ALT TEMALAR	GÖRÜŞ SAYISI	ALINTI
Taraz'ın Algılanan İnanç Turizmi ve Kültürel Miras Turizmi Potansiyeli	İnanç Turizmi	39	"....Taraz kenti ve ipek yolu boyunca tüm şehirler inanç turizm yönünden önemli." (K 5)
	Tarihi Miras	39	"....Tarihi mirası, türbeleri, dini törenleri, mezarları ile İpek Yolu boyunca yer alan Taraz şehri, inanç turizmi açısından önemlidir." (K 32)
	Türbeler	37	"....Turistler Taraz'a ve ipek yolu'ndaki tüm şehirlere mezarları ve türbeleri ziyarete geliyor." (K 4)
	Tarihi Geçmiş	36	".... Taraz, Kazakistan'ın en eski şehirlerinden biridir." (K 11)
	Kültürel Varlıklar	36	"....Taraz kültürel varlıkları ile Kazakistan turizminde büyük bir yer almaktadır.. (K 5)
	Popüler	31	"....Taraz kenti, antik kentleri ve ibadethaneleriyle Türkistan'dan sonra en çok ziyaret edilen kentlerden biri." (K 39)
	Mezarlar	28	"....Taraz inanç turizmi için önemlidir çünkü burada birçok aziz yaşadı ve mezarları bu güne kadar korundu." (K 18)
	Dini Törenler	25	"....Taraz inanç turizmi açısından dini törenleri ve türbeleri ile önemli." (K 21)
	İpek Yolu	23	"....İpek Yolu üzerinde bulunan Taraz dini törenleri ve mezarları ile inanç turizmi için önemli bir şehir." (K 34)
	Kutsal mekanlar	21	".... Taraz'da ibadet için ziyaret edilecek çok yer var." (K 9)
Ayrıca	Ayşe Bibi Türbesi	12	".... Ayşe Bibi Türbesi, Karahan Türbesi, Babacı Hatun Türbesi, Akırtaş (Akyrtas) Türbesi gibi 11. - 18. yüzyıllara ait tarihi eserler bulunmaktadır." (K 1)
	Karahan Türbesi	12	"....Taraz şehrinin kültürel miras turizmi açısından burada bulunan 11. - 18. yüzyıllara ait Karahan Baba, Ayşe Bibi, Babaja Hatun, Akırtaş vb. türbeleri örnek verebilirim." (K 29)
	Balacı Hatun Türbesi	12	"....Aysha Bibi, Karahan baba, Babaja hatun, Akyrtas gibi Taraz'ın 11. - 18. yüzyıllara ait tarihi anıtları turizmin gelişiminde özel bir rol oynamaktadır." (K 38)
	Akırtaş(Akyrtas)Türbesi	12	".... 11. - 18. yüzyılların tarihi anıtları (Karahan Baba, Ayşe Bibi, Babaja Hatun, Akırtaş, vb.) turizmin gelişiminde özel bir rol oynamaktadır." (K 5)
	Kültürel Miras (Madeni Mura) Programı	10	"....Taraz kentinin madeni mura yani kültürel miras programı ile keşfedilen antik kentleri ve ikonik yerleri, turizmin gelişimine katkıda bulunuyor." (K 11)

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların tamamına yakınının (Görüş Sayısı, N=39) Taraz'ın sahip olduğu inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline ilişkin olarak; Taraz'ın inanç turizmi açısından büyük önem taşıdığı ve tarihi mirası ile dikkat çektiği görüşünde birleştiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı ise (N=37) Taraz'ın türbeleri ile tanındığını, ayrıca Kazakistan'ın en eski şehirlerinden biri olduğunu (N=36) ifade etmişlerdir.

Tablo 4'e göre katılımcıların büyük bir kısmının (N=36) Taraz'ın kültürel varlıkları ile dikkat çeken bir şehir olduğu algısında hem fikir oldukları görülmektedir. Yine katılımcıların önemli bir kısmı (N=31) Taraz'ın popüler bir turistik şehir olduğunu ve Kazakistan'ın Türkistan'dan sonra en çok ziyaret edilen şehri olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4'e göre katılımcıların önemli bir kısmı, Taraz'ın sahip olduğu inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline ilişkin olarak, şehirde bulunan mezarları (N=28), kutsal mekanları (N=21) ve şehirde düzenlenen dini törenleri (N=25) işaret etmişlerdir. Ayrıca Taraz'ın İpek Yolu üzerinde bir şehir olduğu da katılımcılar tarafından vurgulanmıştır (N=23).

Katılımcı 1'in: "*Ayşe Bibi Türbesi, Karahan Türbesi, Babacı Hatun Türbesi, Akırtaş (Akyrtas) Türbesi gibi 11. - 18. yüzyıllara ait tarihi eserler bulunmaktadır*" şeklindeki ifadesi Katılımcı 2, 5, 8, 14, 17, 19, 23, 25, 31, 35 ve 38 tarafından da benzer şekilde kullanılmış ve adı geçen eserlerin Taraz'da turizmin önemli cazibe noktaları olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 11'in: "*Taraz kentinin madeni mura yani kültürel miras programı ile keşfedilen antik kentleri ve ikonik yerleri, turizmin gelişimine katkıda bulunuyor*" şeklindeki ifadesinde adı geçen program, Katılımcı 3, 6, 7, 9, 18, 22, 24, 34, ve 35 tarafından da Taraz'da turizmin gelişmesinde önemli yeri olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Kazakistan hükümeti, 2004 yılında hayata geçirdiği Madeni Mura, Türkçe adı ile Kültürel Miras Projesi ile Kazakistan'ın kültürel ve manevi mirasını ortaya çıkarmak için ülkenin simge yapılarının restorasyonunu gerçekleştirmiş (Demirci, 2020) ayrıca Taraz'da bulunan eski şehir kalıntıları da dahil olmaz üzere 40'dan fazla arkeolojik kazı çalışması yapmıştır (Dawkes & Jorayev, 2015).

Katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak, Taraz'ın İnanç Turizmi ve Kültürel Miras Turizmi Potansiyeline yönelik genel algının; şehrin önemli bir inanç turizmi potansiyeline sahip olduğu, Taraz'ın Kazakistan'ın en eski şehirlerinden biri olması ve Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması sebebiyle önemli bir tarihi mirasa sahip olduğu, şehrin türbeleri ve kültürel varlıkları ile dikkat çektiği, Taraz'ın turistler tarafından tercih edilen popüler bir şehir olduğu, şehirde bulunan mezarlar gibi kutsal mekanlar ve şehirde düzenlenen dini törenlerin ziyaretçi çektiği, ayrıca şehirde bulunan Ayşe Bibi Türbesi, Balacı Hatun Türbesi, Karahan Türbesi ve Akırtaş Türbesinin şehrin inanç turizmi potansiyeli açısından önemli olduğu yönünde birleştiği ifade edilebilir.

Taraz'ın Önemli İnanç Turizmi Çekim Ögelerine Yönelik Algı

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 7. soru: "Sizin açınızdan Taraz şehrinde bulunan inanç turizmi çekim öğeleri nelerdir?" şeklindedir. Bu sorunun, Taraz'ın önemli inanç turizmi çekim öğelerinin neler olduğuna ilişkin algının tespitine yönelik olduğu kabul edilmiştir. Taraz'da bilinen önemli inanç turizmi çekim öğeleri "ana tema" olarak kabul edilerek, bu öğelere yönelik ortak görüşler; alt temalar, görüş sayısı ve katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda Tablo 5 ile ifade edilmektedir.

Tablo 5: Taraz'ın Önemli İnanç Turizmi Çekim Ögelerine İlişkin Algı

ANA TEMA	ALT TEMALAR	GÖRÜŞ SAYISI	ALINTI
Taraz'ın İnanç Turizmi Çekim Ögeleri	Ayşe Bibi Türbesi	40	"....Taraz şehrinde bulunan Ayşe Bibi Türbesi, Balacı Hatun Türbesi, Karahan Türbesi ve Davutbek Türbelerini biliyorum." (K 40)
	Balacı Hatun Türbesi	40	"....Taraz'da Karahan Batyr, Aisha Bibi, Babaja Khatun, Dautbek türbelerini tanıyorum." (K 7)
	Karahan Türbesi	40	"....Taraz'da Tekturmas, Aisha Bibi, Karahan Batyr, Babaja Khatun, Dautbek türberlerini biliyorum." (K 20)
	Davutbek Türbesi	40	"....Taraz'da Karahanlı Batır, Ayşe Bibi, Babaja Hatun, Dautbek türbeleri inanç turizmi açısından önemlidir." (K 28)
	Tekturmas Türbesi	7	"....Taraz 'da Ayşe Bibi, Balacı Hatun, Karahan, Davutbek ve Tekturmas Türbelerini biliyorum." (K 19)

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların tamamının Ayşe Bibi Türbesi, Balacı Hatun Türbesi, Karahan Türbesi ve Davutbek Türbesi'nin Taraz'da bilinen önemli inanç turizmi çekim ögeleri olduklarını belirttikleri görülmektedir. Katılımcı 3, 15, 19, 20, 23, 35 ve 37 ise bu türbelere ek olarak Tekturmas Türbesi'nden bahsetmişlerdir.

Katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak, Taraz'ın önemli inanç turizmi çekim ögelerine ilişkin katılımcı algısının; Ayşe Bibi Türbesi, Balacı Hatun Türbesi, Karahan Türbesi ve Davutbek Türbesi üzerinde fikir birliğine vardığı ifade edilebilir.

Turistlerin Taraz'ı Ziyaret Motivasyonlarına İlişkin Algı

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 8. soru: "Sizin açınızdan Taraz şehrini turistler genel olarak hangi amaçlarla ziyaret etmektedir?" şeklindedir. Bu sorunun, Taraz'a gelen turistlerin ziyaret motivasyonlarının neler olduğuna ilişkin algının tespitine yönelik olduğu kabul edilmiştir. Turistlerin Taraz'ı Ziyaret Motivasyonları "ana tema" olarak kabul edilerek, bu motivasyonlara yönelik ortak görüşler; alt temalar, görüş sayısı ve katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda Tablo 6 ile ifade edilmektedir.

Tablo 6: Turistlerin Taraz'ı Ziyaret Motivasyonlarına İlişkin Algı

ANA TEMA	ALT TEMALAR	GÖRÜŞ SAYISI	ALINTI
Turistlerin Ziyaret Motivasyonları	Türbeler	38	"....Taraz azizlerin şehri olduğu için genelde turistler türbeleri ziyarete gelirler. Biliyorsunuz aşk sembolü olan Karahan Baba ve Ayşe Bibi'nin türbelerine yeni evliler dua etmek için geliyorlar." (K1)
	Tarihi Yerler	22	"....Taraz'a Rusya'dan ve Orta Asya'nın her yerinden çok sayıda ziyaretçi şehrin tarihi yerlerini görmeye geliyor." (K 30)
	Dua Etmek	18	"....Turistler şehrin tarihi yerlerini görmeye geldiği gibi hasta olduklarında, çocuk sahibi olmadıklarında ve yeni evlendiklerinde dua etmeye gelirler." (K 10)

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların neredeyse tamamının (N=38) Taraz'ı ziyaret etmelerindeki temel motivasyonun türbe ziyaretinde bulunmak olduğu görülmektedir. Katılımcı 1 bu doğrultuda: "Taraz azizlerin şehri olduğu için genelde turistler türbeleri ziyarete gelirler. Biliyorsunuz aşk sembolü olan Karahan Baba ve Ayşe Bibi'nin türbelerine yeni evliler dua etmek için geliyorlar" ifadesini kullanmıştır. Benzer şekilde Katılımcı 3: "Şehrin eski adı Aulieata'dır. Çünkü birçok Aziz burada yaşadı ve türbeleri günümüze kadar ayakta kaldı. Rusya'dan ve diğer Türk halklarından birçok ziyaretçi türbeler için geliyor. Bu, şehrin gelecekte Orta Asya'da inanç turizmin gelişimindeki rolünün çok yüksek bir seviyede olduğunu göstermektedir" ifadesini kullanmıştır.

Tablo 6'ya göre katılımcıların önemli bir kısmı (N=22), Taraz şehrinin turistler tarafından tarihi yerlerin ziyareti için tercih edildiğini vurgulamaktadırlar. Katılımcı 30 bu kapsamda şu ifadeye yer vermiştir: "Taraz'a Rusya'dan ve

Orta Asya'nın her yerinden çok sayıda ziyaretçi şehrin tarihi yerlerini görmeye geliyor". Bu durum katılımcılar açısından turistlerin Taraz'ı ziyaret motivasyonlarından birinin de şehirdeki tarihi yerlerin görülmesi olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 6'dan katılımcıların yarısına yakınının (N=18) Taraz'ı ziyaret eden turistlerin temel motivasyonlarının dua etmek olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Katılımcı 10 bu doğrultuda: "Turistler şehrin tarihi yerlerini görmeye geldiği gibi hasta olduklarında, çocuk sahibi olamadıklarında ve yeni evlendiklerinde dua etmeye gelirler" ifadesini kullanmıştır. Benzer şekilde Katılımcı 2: "Taraz'da bulunan azizlerin mezarına hasta, çocuksuz, yeni evliler vb. inançla gelir. Örneğin, yeni evliler sevgilinin sembolleri haline gelen Ayşe Bibi ve Karahan Baba'yı sık sık ziyaret ediyorlar. Hasta olan ya da çocuk sahibi olamayanlar, Tekturmas Baba'ya ve Ayşe Bibi'ye giderek, iki ya da üç gün boyunca yerleşip Kur'an okuyup dua ederler" şeklindeki ifadesi ile turistlerin temel motivasyonunun dua etmek olduğunu vurgulamıştır.

Aynı soruya Katılımcı 8: "Büyük İpek Yolu'nun Kazakistan'da inanç turizminin gelişimi üzerinde büyük bir etkisi olacağını ve önemini artıracığını düşünüyorum. Taraz da bu anlamda turistler açısından öneme sahiptir" cevabını vermiştir. Katılımcı 11 ise "turistler genellikle ibadet yapmak için Taraz şehrine gelirler. Çünkü Taraz'da ibadet için çok yer var. Gelecekte Taraz'da inanç turizminin gelişeceğini düşünüyorum" şeklinde yanıt vermiştir. Bu cevaplarından ve Tablo 6 ile ifade edilen alt temalardan hareketle, katılımcıların algılarının Taraz'ın inanç turizmi açısından önemli bir destinasyon olduğu ve turistlerin Taraz'ı ziyaret ederken temel motivasyonlarının dini inançları gereği türbeleri ziyaret etmek ve dua etmek gibi dini ibadetleri yerine getirmek olduğu söylenebilir.

Taraz'ın Konaklama İşletmeleri ve Seyahat Acentaları Özelinde Turizm Arzı Potansiyeline Yönelik Algı

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 9. soru: "Sizin açınızdan Taraz şehrinde yeterli konaklama tesisi ve seyahat acentası mevcut mudur?" şeklindedir. Bu sorunun, Taraz'ın turizm arz potansiyeline yönelik algının tespitine ilişkin olduğu kabul edilmiştir. Taraz'ın arz potansiyeli "ana tema" olarak kabul edilerek, bu ögelere yönelik ortak görüşler; alt temalar, görüş sayısı ve katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda Tablo 7 ile ifade edilmektedir.

Tablo 7: Taraz'ın Konaklama İşletmeleri ve Seyahat Acentaları Özelinde Turizm Arzı Potansiyeline Yönelik Algı

ANA TEMA	GÖRÜŞ	
	ALT TEMALAR	SAYISI
Taraz'ın Turizm Arz Potansiyeli	Yetersiz Otel	38
	Yetersiz Seyahat Acentası	38

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların tamamına yakınının (N=38) Taraz'da bulunan konaklama tesisleri ve seyahat acentalarının yeterli olmadığı yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Katılımcı 23'ün bu doğrultudaki ifadesi: "Ziyaretçiler çoğu zaman turistik yerleri ziyaret ederek otellerde kalmazlar. Bu sebeple Taraz'da çok fazla otel yok." şeklinde olmuştur. Katılımcı 12 de: "Gelen turistlerin çoğu otelde kalmaz, sabahları gelir, akşama kadar şehri gezip geri dönerler ve kendi imkanları ile gelirler. Bu nedenle seyahat acentaları Taraz'da çok az." ifadesini kullanmıştır. Katılımcı görüşlerinden hareketle, Taraz'ın turizm arz potansiyeline ilişkin algı, Taraz'da yetersiz sayıda otel ve seyahat acentası olduğu yönündedir.

Katılımcıların bir kısmı (2, 7, 12, 23, 27, 33, 34, 40) Taraz'ın Almatı, Türkistan ve Çimkent yakınlarında bir transit şehir olması sebebiyle, çoğu durumda ziyaretçilerin günübirlik ziyaretler gerçekleştirip şehirde bulunan otellerde konaklamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı 2 bu doğrultuda görüşünü: “*Taraz kenti, Almatı, Türkistan bölgeleri ve Çimkent yakınlarındaki bir transit şehir olduğundan, çoğu durumda ziyaretçiler turistik yerleri günübirlik ziyaret ederek otellerde konaklamazlar*” şeklinde ifade etmiştir. Taraz'ı ziyaret eden turistlerin günübirlik ziyaretlerde bulunmaları, oteller ve seyahat acentaları gibi Taraz'ın turizm arzına yönelik bir öge olmamasına rağmen, Taraz'da bu işletmelerin yetersiz sayıda olmalarının sebeplerinden biri olması açısından önemlidir. Katılımcıların Taraz'da bulunan otel ve seyahat acentalarının yetersizliğine ilişkin algılarının sebeplerinden biri de, şehrin günübirlik ziyaretlerde bulunan turistlerce tercih edilmesi olduğu ifade edilmiştir.

Yine katılımcıların bir kısmı (1, 6, 10, 14, 18, 20, 22, 25, 28, 31, 32, 36, 37 ve 39) Kazakistan'da inanç turizmi de dahil olmak üzere turizm faaliyetlerinin yeni yeni gelişmeye başlaması sebebiyle, ülke genelinde yeterli sayıda otel ve seyahat acentasının bulunmadığı ve bu işletmelerin sayısının son yıllarda artmaya başladığını ifade etmişlerdir. Katılımcı 10 bu kapsamda: “*Kazakistan'da inanç turizmi de dahil olmak üzere genel anlamda turizm gelişmeye başladıkça, oteller ve seyahat acentaları yeni yeni açılmaya başlıyor.*” ifadesine yer vermiştir. Benzer şekilde Katılımcı 28: “*Kazakistan'da turizm yeterince gelişmediği için yeterli sayıda otel ve seyahat acentesi bulunmamaktadır.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Katılımcı görüşlerinden hareketle; katılımcıların Taraz'ı da içine alacak şekilde genel anlamda Kazakistan turizminin gelişimine ve Kazakistan'da mevcut otel ve seyahat acentalarına ilişkin algıları, hem turizmin yeterince gelişmediği hem de otel ve acentaların sayıca yeterli olmadığı yönündedir.

Taraz'ın Turistik Değerlerine Yönelik Koruma ve Restorasyon Çalışmalarına İlişkin Algı

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 10. soru: “Sizin açımızdan Taraz'da bulunan kültürel miras ve inanç turizmi değerleri ne ölçüde korunmakta veya restore edilerek turizme kazandırılmaktadır?” şeklindedir. Bu sorunun, Taraz'ın turistik değerlerine yönelik koruma ve restorasyon çalışmalarına ilişkin algının tespitine ilişkin olduğu kabul edilmiştir. Taraz'ın turistik değerlerine yönelik koruma ve restorasyon çalışmaları “ana tema” olarak kabul edilerek, bu çalışmalara yönelik ortak görüşler; alt temalar, görüş sayısı ve katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda Tablo 8 ile ifade edilmektedir.

Tablo 8: Taraz'ın Turistik Değerlerine Yönelik Koruma ve Restorasyon Çalışmalarına İlişkin Algı

ANA TEMA	ALT TEMALAR	GÖRÜŞ SAYISI	ALINTI
Taraz'ın Turistik Değerlerine Yönelik Koruma ve Restorasyon Çalışmaları	Devlet Koruması	36	“...Taraz kentinin tüm kültürel mirası devletin koruması altındadır. Şehrin restorasyon çalışmaları 2001-2004 yıllarında yapıldı.” (K 9)
	Tarihi ve Kültürel Anıtlar Listesi	24	“...Taraz'ın tüm kültürel mirası, ulusal öneme sahip Tarihi ve Kültürel Anıtlar Listesine dahil edilmiştir ve devlet koruması altındadır.” (K 28)
	Ayşe Bibi Türbesi Restorasyonu	22	“...Kazak Tasarım ve Restorasyon Enstitüsü, Ayşe Bibi türbesinin restorasyonu için bir proje geliştirdi ve Taraz'da bir atölye anıtı restore etti.” (K 18)
	Atölye Anıt Restorasyonu	18	“...Taraz'daki Aisha Bibi Türbesi ve atölye anıtlarının restorasyonu 2001'den 2004'e kadar gerçekleştirildi.” (K 39)

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların tamamına yakınının (N=36) Taraz’da kültürel miras ve inanç turizmi değerlerinin devlet koruması altında olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Yine katılımcıların önemli bir kısmı (N=24) Taraz’ın kültürel miras değerlerinin devlet tarafından, ulusal öneme sahip “Tarihi ve Kültürel Anıtlar Listesi”ne dahil edildiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı (N=22) ise Ayşe Bibi Türbesi’nin restore edildiğini ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların bir kısmı (N=18) 2001-2004 yıllarında yürütülen restorasyon çalışması ile şehirde bir Atölye Anıt’ın restore edildiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak, Taraz’ın turistik değerlerine yönelik koruma ve restorasyon çalışmalarına ilişkin katılımcıların genel algısının; Taraz’ın turistik değerlerinin Tarihi ve Kültürel Anıtlar Listesi’ne dahil edilerek devlet korumasında olması, şehrin popüler inanç turizmi çekim noktalarından biri olan Ayşe Bibi Türbesi’nin ve Atölye Anıt’ın restore edilmesi noktasında birleştiği yönündedir.

Taraz’la İlgili Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerine İlişkin Algı

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 11. soru: “Sizin açınızdan Taraz’ın sahip olduğu kültürel miras ve inanç turizmi değerlerine yönelik ne ölçüde tanıtım ve reklam faaliyetleri yapılmaktadır?” şeklindedir. Bu sorunun, Taraz’la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin algının tespitine ilişkin olduğu kabul edilmiştir. Taraz’la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetleri “ana tema” olarak kabul edilerek, bu faaliyetlere yönelik ortak görüşler; alt temalar, görüş sayısı ve katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda Tablo 9 ile ifade edilmektedir.

Tablo 9: Taraz’la İlgili Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerine İlişkin Algı

ANA TEMA	ALT TEMALAR	GÖRÜŞ SAYISI	ALINTI
Taraz’la İlgili Reklam ve Tanıtım Faaliyetleri	Sistemantik	37	"...Kentin kültürel mirasına ve inanç turizmi değerlerine adanmış reklam faaliyetleri sistemantik olarak yapılmaktadır." (K 31)
	Ulusal Düzeyde	37	"...Taraz'ın kültürel mirasına yönelik tanıtım ve reklam ulusal düzeyde yapılmaktadır." (K 16)
	Taraz İl Müdürlüğü	26	"...Taraz Turizm Müdürlüğü, kentin ana turistik mekanlarının geliştirilmesi için tanıtım etkinlikleri düzenlemektedir." (K 7)
	Uluslararası Reklam Yetersizliği	22	"...Taraz'ın kültürel miras ve inanç turizm değerlerine adanmış reklam ve tanıtım faaliyetleri ulusal düzeydedir. Uluslar arası tanıtım ve reklam faaliyetlerinin yapılmasına ihtiyaç vardır." (K 9)
	Cambul Bölgesi Turizm İdaresi	19	"...Jambyl bölgesi Turizm İdaresi'nin tanıtım etkinlikleri, bölgenin kültürel mirası ve inanç turizm değerleri üzerine düzenlenmektedir." (K 21)

Tablo 9’a göre katılımcıların tamamına yakını (N=37) Taraz’ın kültürel miras ve inanç turizmi değerlerine yönelik tanıtım ve reklam faaliyetlerinin ulusal düzeyde ve sistemantik olarak yapıldığı algısına sahiptirler.

Tablo 9’da katılımcıların büyük bir kısmının (N=26) Taraz İl Turizm Müdürlüğü’nün şehirdeki önemli turistik değerlerin geliştirilmesi için yürütülen tanıtım etkinlikleri olduğundan bahsettikleri görülmektedir. Katılımcı 7 bu konu ile ilgili olarak: “*Taraz Turizm Müdürlüğü, kentin ana turistik mekanlarının geliştirilmesi için tanıtım etkinlikleri düzenlemektedir.*” ifadesini kullanmıştır.

Yine Tablo 9’a göre katılımcıların önemli bir kısmı (N=22) yürütülen reklam ve tanıtım faaliyetlerinin ulusal düzeyde kaldığı ve uluslar arası tanıtım etkinlikleri açısından geliştirilmesi gereken bir eksiklik olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcı 9 bu kapsamda düşüncesini: “*Taraz'ın kültürel miras ve inanç turizm değerlerine*

adanmış reklam ve tanıtım faaliyetleri ulusal düzeydedir. Uluslar arası tanıtım ve reklam faaliyetlerinin yapılmasına ihtiyaç vardır.” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 9’da ayrıca katılımcıların önemli bir kısmının (N=19) Cambul (Zhambyl) Bölgesi Turizm İdaresi’nin inisiyatifiyle, bölgenin temel turistik değerlerinin tanıtımına yönelik her yıl sistematik tanıtım etkinlikleri düzenlendiğini ifade ettikleri belirtilmektedir. Katılımcı 21 bu kapsamda: “*Jambyl bölgesi Turizm İdaresi’nin tanıtım etkinlikleri, bölgenin kültürel mirası ve inanç turizm değerleri üzerine düzenlenmektedir.*” ifadesini kullanmıştır.

Katılımcı 5, 7, 23, 25, 31, 32 ve 38 ise bilimsel makalelerin şehrin tanıtımına katkı sağlayacağını düşündüklerini vurgulamışlardır. Katılımcı 17 bu kapsamda: “*... Taraz ile ilgili bilimsel çalışmalar ve makaleler de Taraz turizminin gelişmesine ve Taraz’ın tanıtımına katkıda bulunuyor...*” ifadesini kullanmıştır.

Katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak, katılımcıların Taraz’la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin algıları; Taraz’ın sahip olduğu kültürel miras ve inanç turizmi değerlerine yönelik sistematik ve ulusal düzeyde reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yapıldığı, bu faaliyetlerin Taraz İl Müdürlüğü ve Cambul Bölgesi Turizm İdaresi tarafından yürütüldüğü, reklam ve tanıtım faaliyetlerinin ulusal düzeyde kaldığı ve uluslararası tanıtım etkinliklerine ihtiyaç olduğu noktasında birleşmektedir.

Sonuç

Çalışma kapsamında yürütülen araştırmanın sonucunda, Taraz’ın inanç turizmi ve kültürel miras turizmi potansiyeline yönelik genel algının, şehrin kültürel miras ve inanç turizmi açısından önemli olması noktasında birleştiği ifade edilebilir. Bu sonuç alan yazın incelemesi ile elde edilen bilgilerle paralellik göstermektedir. Uzman görüşleri Taraz’ın tarihsel olarak Kazakistan’ın en eski şehirlerinden biri olması ve Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması sebebiyle, sahip olduğu tarihi ve kültürel varlıkları ile Kazakistan turizminde önemli bir yeri olduğuna dikkat çekmiştir. Bu noktada şehir, özellikle türbeleri ile inanç turizmi açısından popüler bir destinasyon olarak algılanmaktadır. Bu çerçevede Taraz, Kazakistan turizmi için önemli bir üstünlük ve turizm talebi için önemli bir cazibe noktasıdır.

Araştırma sonuçlarına göre Rusya, Orta Asya ve Kazakistan’ın diğer şehirlerinden turistler, çeşitli inanışlar ile bazı ritüelleri yerine getirmek ve kutsal kabul ettikleri kişilere dua etmek için şehri ziyaret etmektedirler. Katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak, Taraz’ı ziyaret eden turistlerin temel motivasyonlarının, türbeleri ziyaret etmek ve dua etmek gibi dini ibadetleri yerine getirmek olduğu söylenebilir. Ayrıca Taraz’ın önemli inanç turizmi çekim öğelerine ilişkin katılımcı algısının; Ayşe Bibi Türbesi, Balacı Hatun Türbesi, Karahan Türbesi ve Davutbek Türbesi üzerinde fikir birliğine vardığı ifade edilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, Taraz’ı da içine alacak şekilde genel anlamda Kazakistan turizminin gelişimine ve Kazakistan’da mevcut otel ve seyahat acentalarına ilişkin algı, Kazakistan genelinde ve Taraz özelinde turizmin yeterince gelişmediği, otel ve acentaların da sayıca yeterli olmadığı yönündedir. Katılımcı görüşleri sonucu ulaşılan bilgiler, Taraz’ın çoğunlukla günübürlük ziyaretçiler tarafından tercih edilen bir şehir olduğu yönündeki algıyı ortaya koymaktadır. Bu durum şehrin turizm faaliyetleri sayesinde elde edebileceği gelirden gereken payı almasına engel teşkil edebilecek niteliktedir. Geceleme yapmaksızın şehirden ayrılan turistler, konaklama işletmelerinin Taraz’a yönelik turizm hareketliliğinden pay elde edememelerine neden olacaktır. Ayrıca turistlerin şehirde geçirecekleri sürenin uzaması, diğer turizm işletmelerinin elde edeceği gelirden de artışa neden olacaktır. Bu kapsamda, mevcut

kültürel miras ve inanç turizmi potansiyeline yönelik daha kapsamlı tanıtım, reklam ve pazarlama çalışmalarının yürütülmesi, ayrıca ülke genelinde seyahat acentaları ve tur operatörlerinin gezi programlarında şehirde geceleme yapılmasının sağlanması yönünde çeşitli girişimlerde bulunulması, şehrin uzun süreli ziyaretler için tercih edilmesini sağlayabilir.

Araştırma kapsamında faydalanılan uzman görüşleri, Taraz'ı ziyarete gelen turistlerin kendi imkanları ile şehre gelmeleri ve gününbirlik ziyaretlerde bulunmaları sebebiyle şehirde yeterli sayıda konaklama tesisi ve seyahat acentasının bulunmadığı görüşünde birleşmişlerdir. Bu durum yukarıda ifade edilen şehrin gününbirlik ziyaretler için tercih edilmesinin hem sebebi hem de sonucu niteliğindedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, hem şehirde bulunan konaklama tesislerinin sayılarının artırılması hem de şehirde geceleme ziyaretlere yönelik talebin artırılmasına yönelik çalışmaların birlikte yürütülmesi, şehrin turizmden elde edeceği gelire katkı sağlayacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre Taraz'ın turistik değerlerine yönelik koruma ve restorasyon çalışmalarına ilişkin genel algının; Taraz'ın turistik değerlerinin Tarihi ve Kültürel Anıtlar Listesi'ne dahil edilerek devlet korumasında olması, ayrıca şehrin popüler inanç turizmi çekim noktalarından biri olan Ayşe Bibi Türbesi'nin ve Atölye Anıt'ın restore edilmiş olması noktasında birleştiği tespit edilmiştir.

Kazakistan hükümeti tarafından, ülkenin kültürel mirasını incelemek, tarihî eserlerini yeniden inşa etmek, Kazak edebiyatını korumak ve arkeolojik araştırmalar yapmak maksadı ile 2004 yılında Madeni Mura, Türkçe adı ile Kültürel Miras Projesi hayata geçirilmiştir. Bu proje ile Kazakistan'ın kültürel ve manevi mirasını ortaya çıkarmak, simge yapılarının restorasyonu ve korunması amaçlanmıştır (Demirci, 2020). Taraz'da bulunan eski şehir kalıntıları da dahil olmak üzere 40'dan fazla büyük ölçekli arkeolojik kazı çalışması yürütülmüştür. Bu kapsamda Eski Taraz şehrine ilişkin 2011 ve 2012 yıllarında kazı çalışmaları yürütülmüştür (Dawkes & Jorayev, 2015). Bu çalışmalarla ivme kazanan kültürel mirasa ilişkin farkındalık, Taraz'da turizm faaliyetlerine olumlu katkı sağlamıştır.

Araştırma kapsamında faydalanılan uzman görüşleri, Taraz'ın sahip olduğu kültürel miras ve inanç turizmine ilişkin varlıklarının Kazakistan devleti tarafından korunup gerekli restorasyon çalışmalarının yürütüldüğü hususunda hem fikir olmuşlardır. Bu durum şehrin mevcut turizm potansiyelinin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemlidir.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların Taraz'la ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin algıları; Taraz'ın sahip olduğu kültürel miras ve inanç turizmi değerlerine yönelik sistematik ve ulusal düzeyde reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yapıldığı, bu faaliyetlerin Taraz İl Müdürlüğü ve Cambul Bölgesi Turizm İdaresi tarafından yürütüldüğü, reklam ve tanıtım faaliyetlerinin ulusal düzeyde kaldığı ve uluslar arası tanıtım etkinliklerine ihtiyaç olduğu noktasında birleşmektedir. Taraz'a yönelik tanıtım ve reklam faaliyetlerinin Cambul Bölgesi Turizm İdaresi ve Taraz İl Müdürlüğü tarafından sistematik bir şekilde ve ulusal düzeyde yapılması şehrin turizm faaliyetlerini, tanınırlığını ve turistik talebi olumlu yönde etkilemesi açısından bir avantajdır. Ancak araştırma sonucu ulaşılan uzman görüşleri, bu faaliyetlerin ulusal düzeyde gerçekleştiği ve uluslar arası tanıtım ve reklam faaliyetlerinin yetersizliği üzerinde hem fikir olmuştur. İç turizm hareketliliğini destekleyen nitelikteki tanıtım ve reklam faaliyetlerinin uluslar arası düzeyde yürütülmesi, şehre yönelik yabancı turist hareketliliğini artırma potansiyeline sahiptir. Yine uzman görüşleri Taraz'ın Rusya ve Orta Asya'daki diğer ülkelere ziyaretçi kabul ettiğini ifade etmiştir. Uluslar arası seviyede seyredecek tanıtım ve reklam faaliyetlerinin, şehre yönelik mevcut talebi artırıp, bu

ülkeler dışında yakın coğrafyalardaki diğer ülkelerden de turist hareketliliğini motive etmesi beklenen bir netice olabilir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Bu araştırmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi Etik Kurulu 13.04.2021 tarihi ve 60844 karar/sayı numarası ile alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Ableeva, A. G., Aktymbaeva, B. I., & Kulakhmetova, G. A. (2020). Prospective directions of tourism development in zhambyl region of the republic of Kazakhstan. *Journal of Economy and Business*. vol. 9-1 (67), 12-22.
- Adak, Y. (2018). *Aksaray ilinde kültürel bir değer olarak inanç turizmi potansiyelinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Düzce.
- Amanjolov, K. R. (2005). *Türkiye halklarının tarihi*. C.1. Almatı.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ., & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*. 15(1), 37-75.
- Avan, A. (2019). İpek Yolu turizmi. *Turizm Ansiklopedisi. Turizm ve Ağırhama Endüstrisinin Temel Kavramları*, İçöz, O. & Uysal, M. (Ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcı, M., & Sartayeva, K. (2020). İpek yolu'ndaki kültürel mirasın dünya turizmüne kazandırılması: Kazakistan örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*. 5 (1), 14-36.
- Avcıkurt, C. (1997). 2000 yıllarında inanç turizmi ve Türkiye. *VIII. Ulusal Turizm Kongresi*. 12-14 Aralık. Kuşadası, 79-83.
- Baisakalova, A., & Garkavenko, V. (2014). *Competitiveness of tourism industry in Kazakhstan*. İçinde Kantarcı, K., Uysal, M. ve Magnini, V. (Ed.), "Tourism in Central Asia: cultural potential and challenges". 15-39, Toronto: Apple Academic Press.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* . 7 (1), 231-274 .
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1), 23-28.
- Baypakov, K. M. (2011). *Sokrovişa drevnogo i srednevekovogo Taraza i Cambulskoi oblasti*. Taraz.
- Bogenbayev, N. (2014). *Ulu İpek Yolu üzerindeki Taraz şehri ve Türk yolları*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Bubur, R. (2005). Kazakistan, Jambul'da, Ayşe Bibi Türbesi. *Sanat Tarihi Dergisi*. Sayı/Number XIV/1, 29-43
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.

- Coşkun, R., Altunışık, R., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Davıtbayev, M. (2007). *Köne Tarazdın Şeciresi*. Taraz.
- Dawkes, G., & Jorayev, G. (2015). A case study of an early Islamic city in Transoxiana: Excavations at the medieval citadel in Taraz, Kazakhstan. *Archaeological Research in Asia* (4), 17–24.
- Demirci, H. (2020). İlk dönem Kazakistan Cumhuriyeti'nde milliyetçilik ve millî kimlik (1991-2019). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17 (1), 321-342. DOI: 10.33437/ksusbd.668301.
- Doğaner, S. (2015). *Kültürel miras turizmine giriş*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notu.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? an experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Joldasbayev, S., & Babayev, D. (2003). *Orta ğasırlardağı Kazakistan tarihi*. Almatı: Atamura Baspası.
- Kar, A. (2017). İpek Yolu'nun Türk dünyası ülkelerine geçmişten günümüze sosyo – kültürel etkileri. *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, 1 (2), 3-8.
- Kaya, H. (1999). *Uluslararası politik derinliklerde Anadolu 2000*. Bursa: F. Özsan Matbaacılık.
- Koshenova, G. (2013). *Kazakistan, Taraz / Talas Şehrindeki türbeler (Ayşe Bibi, Babacı Hatun ve Karahan Türbeleri, 11-12 yy)* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Koshenova, G. (2016). Kazakistan Taraz'da Babacı Hatun Türbesi. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. 77, 183-202.
- Kozak Akoğlan, M., & Bahçe, S. (2012). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçük, M.A. (2009). *Kutsal kitap anlayışı (Yahudilik, Hıristiyanlık, İslam örneği)*. Ankara.
- Mammadov, H. (2014). *Ulu İpek Yolu ve medeniyetler arası diyalog*. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları.
- Margulan, A. H. (1950). *İz istorii gorodov i stroitel'nogo iskusstva drevnego Kazakhstana*. Almatı.
- Moldakınov, T. E. (2010). *Taraz eskertkişteri*. Taraz.
- Olçay, A., & Albuz, N. (2016). *İnanç turizmi ve Türkiye'nin tanıtımına katkısı*. Özdemir, M. (Ed.). Uluslararası Tanıtımda Medya ve Türkiye (197-229) İçinde. Edition: 1. Dora Yayıncılık.
- Özdemir, M. (2011). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. Eskişehir. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11/1, 323-343.
- Özlu, T., & Kaleli, C. (2019). Kültürel miras turizmi açısından bir değerlendirme: Ani Örenyeri. *Amisos*. 4/7, 195-218.

- Ramazanoğlu, G. (2002). Kazakistan. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 25. Cilt. Ankara.
- Senigova, T. N. (1972). *Srednevekoviy Taraz*. Almatı.
- Şalekenov, U. H. (2009). *Kazak örkeniyeti*. Almatı.
- Turgynbayev, E.M., & Kairatuly, R. (2017). Activity of the museum: the monuments of ancient Taraz. *Journal of History*. 4 (87), 76-80.
- UNESCO (1972). Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü. *Dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme*. <http://www.unesco.org.tr/Pages/161/177> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).
- UNESCO (1999). General Conference, 30th, 1999. Decisions Adopted by The Executive Board at Its 157th Session. Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000118211?posInSet=4&queryId=d860009f-04a5-4342-ab76-6f2e66f0024c> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).
- UNWTO (2016). *World Tourism Organization. Silk Road Action Plan 2016/2017*. <https://www.silkroad-adventures.com/wp-content/uploads/2018/05/sr2016web.pdf> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).
- Ünsal, D., & Pulhan, G. (2012). *Kültürel miras yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. No: 2573.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zhilkaidarova, Z. (2008). *Kazakistan'da turizm: turist tercihlerini belirlemeye yönelik bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul
- UNESCO (2021). *Silk Roads: the Routes Network of Chang'an-Tianshan Corridor*. Retrieved from: <http://whc.unesco.org/en/list/1442> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).
- UNWTO (2021). Retrieved from: <https://www.unwto.org/silk-road> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).
- UNESCO (2021). *Kazakhstan*. Retrieved from: <http://whc.unesco.org/en/statesparties/kz> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).

An Evaluation About Cultural Heritage and Faith Tourism: Ancient Silk Road City of Taraz - Kazakhstan

Gamze TEMİZEL

Selçuk University, Faculty of Tourism, Konya /Turkey

Zhuldyz SARTAYEVA

Selçuk University, Faculty of Tourism, Konya /Turkey

Extensive Summary

Taraz, one of the most important cities of Kazakhstan, is the capital of Cambul province in the Southern region of Kazakhstan with a history of more than 2,000 years. The city, formerly known as Talas, Cambul and Auliye Ata, is close to the border with Kyrgyzstan and is on the Talas river. In 2001, the 2000th anniversary of the city's founding was celebrated with a large ceremony with the acceptance of UNESCO.

The city of Taraz also has important monuments in terms of its faith and architectural heritage due to its historical Silk Road route. Taraz, home to the oldest surviving tomb of the Kazakhstan region in today's situation, has historically been one of the most culturally and economically advanced cities of the Karakhanid State.

Due to its history and being one of the important cities along the Silk Road route, Taraz has the potential to be evaluated within the scope of faith tourism and cultural heritage tourism. In this study, the relevant literature was examined and support was obtained from related studies while evaluating the cultural heritage and faith tourism potential of the city. In the literature review, there was no study concerning the situation of the existing perceptions and awareness towards the cultural heritage and faith tourism potential of Taraz. This research was carried out based on such a need. In this context, the main purpose of the study is to examine the position of the faith tourism and cultural heritage tourism potential of Taraz in minds. Sub-purposes that serve this purpose;

- Determination of Taraz's perceived faith tourism and cultural heritage tourism potential,
- Determination of the perception about what are the important faith tourism elements in Taraz,
- Determination of the perception about what are the main motivations of tourists visiting Taraz,
- Determination of the perception about the potential of tourism supply in Taraz in terms of accommodation enterprises and travel agencies,
- Determination of the perception about the extent to which faith tourism and cultural heritage elements in Taraz are protected,
- Determination of the perception about advertising and promotional activities related to Taraz.

The results put forward for the main and sub-objectives of the study; it is aimed to increase the awareness of the city, to contribute to the creation of the awareness of preserving and maintaining the cultural heritage of the city in the community and to be a source of data for the researches to be carried out on this subject. In line with the main objective of the study, semi-structured interviews were conducted with a total of 40 experts working at various universities in Kazakhstan and Turkey, on the assumption that they have expert opinion on tourism potential of Taraz. As a result of the interviews, detailed data were obtained about the position of the faith tourism and cultural heritage tourism potential of Taraz in minds.

As a result of the research carried out within the scope of the study, it can be stated that the general perception of Taraz's potential for faith tourism and cultural heritage tourism is united on the idea that the city is important for cultural heritage and faith tourism. This result is in parallel with the information obtained by literature review. Expert opinions have pointed out that Taraz has historically been one of the oldest cities in Kazakhstan and has an important place in Kazakhstan tourism with its historical and cultural assets. At this point, the city is perceived as a popular destination especially in terms of faith tourism with its tombs. In this context, Taraz is an important strength and center of attraction for Kazakhstan tourism with its potential of cultural heritage and faith tourism.

According to the results of the research, tourists from Russia, Central Asia and other cities of Kazakhstan visit the city to perform some rituals with various beliefs, to pray to those they consider sacred. Based on the participatory views, it can be said that the main motivation of tourists when visiting Taraz is to perform religious worship, such as visiting shrines and praying. In addition, the important faith tourism attractions in Taraz are stated as; Ayşe Bibi Tomb, Balaci Hatun Tomb, Karahan Tomb and Davutbek Tomb.

According to the results of the research, the perception regarding the development of Kazakhstan tourism in general and the existing hotels and travel agencies in Kazakhstan, including Taraz, is that tourism is not sufficiently developed throughout Kazakhstan and in Taraz, and hotels and agencies are not sufficient in number. The information obtained as a result of the participatory opinions reveals the perception that Taraz is a city preferred by mostly day visitors. This situation can prevent the city from receiving the necessary share of the revenue it can obtain through tourism activities.

Expert opinions used within the scope of the research are united in the opinion that there are not enough accommodation facilities and travel agencies in the city due to the fact that tourists visiting Taraz come to the city with their own facilities and make day visits. This is both the reason and the result of the above-mentioned situation that the city is preferred for day visits. In this context, both increasing the number of accommodation facilities in the city and carrying out the work to increase the demand for overnight visits in the city will contribute to the income of the city from tourism.

The expert opinions used within the scope of the research agreed that cultural heritage and faith tourism assets in Taraz were protected by the state of Kazakhstan and necessary restoration works were carried out. This situation is important for maintaining the sustainability of the city's existing tourism potential.

According to the results of the research, the perceptions of the participants regarding the advertising and promotional activities related to Taraz are; systematic and national advertising and promotional activities are carried out for the cultural heritage and faith tourism values of Taraz, these activities are carried out by Taraz Provincial Directorate and Cambul Region Tourism Administration, advertising and promotional activities remain at the national level and international promotional activities are needed.